

Stanisław
Mackiewicz
Pisarz polityczny

Stanisław
Mackiewicz
Pisarz polityczny

redakcja naukowa

Rafał Habielski

Kamila Kamińska-Chelminiak

Warszawa 2015

Publikacja finansowana ze środków Instytutu Dziennikarstwa
Uniwersytetu Warszawskiego

Recenzent: dr hab. Sławomir Łukasiewicz

Redakcja techniczna: Dorota Kozłowska

Korekta i indeks: Dorota Kozłowska

Projekt okładki: Barbara Kuropiejska-Przybyszewska

Skład i łamanie: OFI Warszawa

Na okładce: Stanisław Cat-Mackiewicz na dachu Pałacu Prasy
w Krakowie, maj 1939 r. (ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego)

© Copyright by Instytut Dziennikarstwa UW, Warszawa 2015

Korespondencja Jerzego Giedroycia i Stanisława Mackiewicza

© Copyright by Association Institut Littéraire Kultura, 2015

Wszelkie prawa zastrzeżone. Reprodukacja lub adaptacja całości
bądź części niniejszej publikacji, niezależnie od zastosowanej techniki reprodukcji,
wymaga pisemnej zgody Wydawców

Wydawca:

Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR

03-982 Warszawa, ul. Dedala 8/44

tel. 602-247-367, fax 22 870-03-60

www.aspra.pl; e-mail: oficyna@aspra.pl

ISBN 978-83-7545-643-1

Objętość: 12,5 ark. wyd.

Spis treści

Wstęp	7
Kazimierz M. Ujazdowski <i>Konserwatyzm polski. Doktryna, nie metoda</i>	11
Maciej Wojtacki <i>Wileńskie „Słowo” – dzieje jednej redakcji</i>	27
Jacek Gzella <i>Wpływ koncepcji Władysława Studnickiego na publicystykę Stanisława Mackiewicza</i>	51
Jan Sadkiewicz <i>„Ta idea jest przecież doskonała...”, czyli koncepcja porozumienia polsko-niemieckiego w publicystyce Stanisława Mackiewicza</i>	75
Paweł Libera <i>Stanisław Mackiewicz w Berezie Kartuskiej</i>	97
Krzysztof Tarka <i>Stanisław Mackiewicz: lata na emigracji (1939–1956)</i> ...	119
Rafał Wardzyński <i>Stanisław Mackiewicz na forum Związku Literatów Polskich</i>	143
Elżbieta Dąbrowicz <i>Co się stało Panu Mackiewiczowi. Pisarz i cenzura</i>	155

Kamila Kamińska-Chełminiak	
<i>Służba Bezpieczeństwa wobec Stanisława Mackiewicza</i>	
<i>(1956–1966)</i>	173
Rafał Habielski	
<i>Stanisław Mackiewicz w Polsce Ludowej i poza nią</i> . . .	201
Jan Tomkowski	
<i>Eseistyka Stanisława Mackiewicza</i>	231
Aneks	
<i>Korespondencja Jerzego Giedroycia i Stanisława</i>	
<i>Mackiewicza (wybór)</i>	253
Indeks nazwisk	265
Biogramy autorów	275

Słowo wstępne

Stanisław Mackiewicz (1896–1966) należy do tej śnielicznej grupy pisarzy politycznych, z których twórczością czas obchodzi się łaskawie. Śmierć nie przerwała zainteresowania jego pisarstwem, fascynującym po dziś dzień, podobnie jak poglądy polityczne, których nośnikiem były książki i teksty rozproszone po czasopiśmie. Początki refleksji nad jego biografią i poglądami przypadły na czasy Polski Ludowej, kiedy nie było to zadanie łatwe. Zarówno fragmenty biografii Mackiewicza, jak spora część jego zapamiętań politycznych i historycznych, były wówczas niecenzuralne, co wykluczało ich pełne i rzetelne rekonstruowanie oraz analizowanie.

Z pewnością do lepszego poznania i popularności jego dzieła przyczyniło się powstanie drugiego obiegu wydawniczego, za sprawą którego dostępne stały się książki nie mogące liczyć na łaskawość cenzury, co z kolei spotęgowało zainteresowanie poglądami. Za nim jednak do tego doszło, w dziesięciolecie śmierci i niedługo przed powstaniem podziemia wydawniczego, ukazała się pierwsza poświęcona Mackiewiczowi książka pióra Jerzego Jaruzelskiego¹. Na ten czas datują się także początki zainteresowania polskim konserwatyzmem². Nie jest przy tym nieprawdopodobne, że twórczość Mackiewicza okazała się, przynajmniej w pewnym stopniu, czynnikiem sprawczym tego procesu. Trwa on po dziś

¹ J. Jaruzelski, *Mackiewicz i konserwatyści*, Warszawa 1976.

² W. Władyka, *Działalność polityczna polskich stronnictw konserwatywnych 1926–1935*, Wrocław 1977.

dzień, żywiąc się nowymi impulsami, obejmując refleksją m.in. osobę Adolfa Bocheńskiego, znajdujące go się w latach 30. w orbicie Mackiewicza³.

Wszystko to układa się w zjawisko dość niezwykle. Oto osoba o poglądach skazanych w PRL na marginalizację, której myśl chętnie pieczętowano pojęciem anachronizmu i wstecznicstwa, a nadto ktoś, na kogo sympatie i poglądy historia wydawała na ogół surowe wyroki, co chętnie wykorzystywali przeciwnicy, okazywała się atrakcyjna i inspirująca, innymi słowy, współczesna.

Byłoby zubożeniem sylwetki Mackiewicza sprowadzać jego fenomen jedynie do kwestii zapatrywań. W zasadzie we wszystkich aspektach podejmowanych przez siebie działań, może z wyjątkiem praktycznej polityki, pozostawiał po sobie coś godnego uwagi. Był reaktorem jednego z lepszych, dzięki swemu pióru, dzienników Dwudziestolecia. Przyłożył rękę do powstania nowego gatunku pisarstwa publicystycznego, komentarza, poświęconego głównie zagadnieniom politycznym, dobrze czując się w innych gatunkach – eseju i pamflecie.

Korygował postawę wobec rzeczywistości nie zmieniając poglądów, dzięki czemu stał się najśłynniejszym więźniem politycznym II RP, utrwalając wizerunek osoby, która najlepiej czuje się w konflikcie, sporze i w walce. Bez podejmowania specjalnych zabiegów o popularność potrafił docierać do sporego audytorium, mimo że przesłanie tego, co pisał szło niekiedy wbrew oczekiwaniom i zapatrywaniom większości. Po powrocie z emigracji w 1956 r., zdołał, w niełatwych warunkach, odnowić, bądź wręcz stworzyć na nowo, pisarstwo historyczne, które pod jego ręką nabierało funkcji politycznych. Swoich poglądów traktowanych za niewzruszone bronił z odwagą wbrew okolicznościom, opiniom i modom, rzucając wyzwanie totalitarnemu państwu.

³ K.M. Ujazdowski, *Żywotność konserwatyzmu. Idee polityczne Adolfa Bocheńskiego*, Warszawa 2005.

Mackiewicza przyjęło się na ogół określać mianem publicysty, wiele przemawia jednak za tym, by nadać mu rangę pisarza politycznego. Stosowanie tego terminu usprawiedliwiają właściwości jego twórczości, ponadczasowość oraz to, że zwłaszcza w ostatnim okresie życia, wypowiadał się głównie poprzez książki.

* * *

Niniejszy tom powstał z intencją przyjrzenia się różnym aspektom działalności i fragmentom biografii Mackiewicza, które wydają się warte uwagi. O niektórych sprawach pisano już wcześniej, robił to przede wszystkim Jerzy Jaruzelski⁴. Ufamy, że książka spełni swoje zadanie, to znaczy w niektórych wypadkach uzupełni dotychczasowe ustalenia, w innych natomiast okaże się zachętą do dalszych badań. O ich potrzebie jesteśmy przekonani.

⁴J. Jaruzelski, *Stanisław Cat-Mackiewicz 1896–1966. Wilno–Londyn–Warszawa*, Warszawa 1987, wyd. II poszerzone, Warszawa 1994.

Indeks nazwisk

- Achmatowa Anna 264
Adamczyk Arkadiusz 110
Adamczyk Mieczysław 108
Adenauer Konrad 180
Aleksander I car 182
Antczak Jerzy 206
Apuchtin Aleksandr 170
Bacon Francis 246
Badeni Kazimierz 161
Bainville Jacques 79, 81, 95
Bankowicz Bożena 18
Barthou Louis 86
Bartyzel Jacek 23
Batorowicz Józef 35, 36
Bączkowska Irena 161
Beck Józef 62, 68, 69, 73, 85, 87, 88, 91, 92, 94, 97, 109–111, 113–115, 120, 165, 166, 169, 181, 183, 213, 219–222, 225, 241, 259, 261
Bełcikowska Alicja 18
Benesz Edward 70
Berent Wacław 234
Berman Jakub 135
Bierut Bolesław 138
Biliński Leon 161
Bismarck Otto 78, 81, 82, 244–246
Bitner Wacław 197
Bobrzyński Jan 21
Bobrzyński Michał 21, 54
Boccaccio Giovanni 244
Bocheński Adolf 8, 22–25, 38, 51–54, 75, 78, 84, 88, 95, 106
Bocheński Aleksander 38, 75, 132, 226, 261
Bocheński Andrzej 197
Bocheński Jacek 261
Bociański Ludwik 45, 100, 102
Bodak Władysław 47
Borejsza Jerzy 133, 176
Borowik Bogdan 56
Borowska 239
Bossowski Franciszek 28
Bożek Arka 125, 126
Brandys Marian 234
Brochocki Andrzej 39
Broel-Plater Feliks 28
Broel-Plater Marian 28
Budrowska Kamila 156
Bujnicki Teodor 41, 49
Burhardt Stanisław 35
Burke Edmund 11, 14
Butrym Aleksander J. 235
Car Stanisław 217
Cecil Hugh 14

- Cenckiewicz Sławomir
132/133, 158, 173,
179, 180, 189
- Chaplin Charlie 248
- Charkiewicz Walerian 38,
43, 49
- Chomiński Ludwik 28
- Churchill Winston 190,
248
- Ciano Galeazzo 72
- Cieszewski Tadeusz 49
- Cieszkowski August 248
- Cieślikowa Aneta 225
- Ciołkosz Adam 176
- Clemenceau Georges 248
- Cyrankiewicz Józef 145,
147, 184, 213
- Cyrski Józef 36
- Cywiński Stanisław 59,
106/107
- Czapiewski Edward 58,
60, 63, 64, 68
- Czapska Maria 259, 261
- Czapski Emeryk 39, 356,
259
- Czapski Józef 192, 233,
259, 261
- Czubiński Antoni 62
- Daszyński Ignacy 161
- Davidson Basil 209
- Dąb-Biernacki Stefan
102, 107, 114
- Dąbrowicz Elżbieta 155
- Dąbrowska Maria 145–149,
151–153, 242, 263
- Dąmbrowski Jerzy
[pseud. Łupaszko]
106, 107
- De Bonald 13
- De Maistre 13
- Degen Dorota 48, 157
- Dembiński Henryk 41
- Dembowski Tadeusz 27,
29, 31
- Długosz Jan 243
- Dmowski Roman 54, 55,
84, 88, 89, 161
- Dobaczewska-Niedział-
kowska Wanda 38, 45
- Dobraczyński Jan 197
- Dostojewski Fiodor 75,
138, 162, 179, 204,
208, 212, 216, 228,
232, 238–240, 242,
244, 247, 256
- Dross Armin 256
- Dudek Antoni 18
- Dudziński 108
- Duraczyński Eugeniusz
120
- Eisenhower Dwight 248
- Eliot Thomas Stearns 14
- Elżbieta caryca 247
- Estreicher Stanisław 16,
18, 20, 22, 122
- Falkowski Józef 191–193,
195
- Feiner 109
- Ficowski Jerzy 151
- Flisowski Zbigniew 209
- Florczak Zbigniew
(Pelikan) 174
- Franciszek Józef cesarz 55
- Fredro Aleksander 238
- Friedrich Hugo 234
- Friszke Andrzej 179

- Gałczyński Konstanty 51–54, 57–68, 70–73, 79, 97, 98, 106, 113, 157
 Ildefons 44, 45
Garlicki Andrzej 98, 104–106, 110–112
Garszyn Wsiewołod 252
de Gaulle Charles 217, 218, 259
Gieczewicz Hipolit 28
Giedroyc Jerzy 22, 24, 106, 116, 166, 175, 181, 183, 184, 187, 190, 192, 193, 196–200, 210, 212, 213, 216–222, 225–227, 237, 241, 242, 253, 254, 256, 259–261, 263
Glaser Stefan 108
Gmitruk Janusz 108
Gnauck Gerhard 135
Goebbels Joseph 126
Gomułka Władysław 147, 165, 187–189, 210, 219, 221, 262
Gontarczyk Piotr 133, 158, 173
Górski Artur 174
Gottesman Gustaw 190
Górecka-Gromniak Emilia 102
Górnicki Wiesław 204
Grabowski Władysław 37, 123
Grażyński Michał 90
Grydzewski Mieczysław 157, 162
Grzędziński January 184, 193, 195, 224, 225
Gzella Grażyna 57
Gzella Jacek 27, 29, 48, 51–54, 57–68, 70–73, 79, 97, 98, 106, 113, 157
Habielski Rafał 157, 201, 225
Hallstein Walter 194
Hanke Hugo 140
Hartung Zdzisław 36, 43
Hazlitt Henry 241, 246
Hemar Marian 167–169, 174, 176, 214
Hertz Paweł 197, 259, 261
Hertz Zofia 255, 257, 259, 261
Hitler Adolf 52, 64, 65, 66, 68, 70, 72, 73, 84, 85, 87, 88, 92, 93, 115, 243
Hłasko Marek 250
Hoffman Jakub 256
Honigwill Ludwik 109
Hoppe Jan 111
Horodyński Dominik 212, 227
Horst Władysław 114
Hostowiec Paweł zob. Stempowski Jerzy
Hrabyk Klaudiusz 215
Hulewicz Witold 37, 38, 45
Huntington Samuel 14
Hurko Josif 170
Iłakowiczówna Kazimiera 261
Iwan Groźny car 150
Iwaszkiewicz Jarosław 147, 182, 187, 189, 193, 258

- Jachimiec Zofia 261
Janik Marta 37
Jankowski Czesław 33–38,
41, 56
Jarowiecki Jerzy 37
Jaruzelski Jerzy 7, 9, 27,
29–31, 50, 55, 56, 62,
69, 71, 76, 94, 97, 99,
102, 106, 108, 109,
112, 113, 115, 119, 120,
122, 125, 128, 132, 133,
143–145, 157, 158, 173,
174, 177, 178, 181, 203,
212, 224, 237, 241, 242,
251, 259
Jasienica Paweł 143, 197,
207, 226, 228, 234,
249, 250
Jasiński Marian 101, 102
Jaworski Władysław
Leopold 22, 33, 217
Jedlicki Witold 257
Jędrychowski Stefan 41
Jędrzejewicz Janusz 85
Jordan Zbigniew 220
Józefowicz Michał 38
Juliusz Cezar 237
Jundziłł Antoni 39
Kaczanowski 262, 263
Kaiser Jan 35
Kamińska-Chełminiak
Kamila 173, 253
Kandziora Jerzy 228
Karaś Andrzej 139
Karbowska Jadwiga 37,
48, 106–111, 173,
177
Kasprzycki Jerzy 224
Katelbach Tadeusz
160–162, 254, 255
Kawecki Bohdan 107
Kądziała Paweł 213
Kekstas Juczias 257
Kennedy John F. 212
Kirk Russel 14
Kisielewski Stefan 143,
147, 197, 242
Klinger Jerzy 139, 158,
180
Koc Adam 48, 101
Kociemski Leonard 45
Kolczyński Janusz 218
Kołodziejski Witold 207
Konopnicka Maria 89
Kossak-Szczucka Zofia
210
Kossowska Stefania 108,
109
Kostka-Biernacki 103,
108, 109
Kościuszko Tadeusz 67
Kot Stanisław 255
Kowal Paweł 24
Kowalska Anna 152, 213,
242
Kozłowski Leon 99
Kozmian Stanisław 19
Kozniewski Kazimierz
189
Kristol Irving 26
Król Marcin 19, 20, 24,
25
Kwiatkowski Michał 127
Laudyn Władysław 36,
49, 50
Leczycki Kazimierz 38

- Lewandowski Wacław 36, 45
Libera Paweł 75, 97
Limanowski Mieczysław 38
Litauer Stefan 163
Lubomirski Zdzisław 33
Luboński Kazimierz 35, 37, 49, 50
Luther Hans 60
Łepkowski Władysław 45
Łojek Jerzy 207
Łopalewski Tadeusz 45, 49
Łoś Stanisław 75
Łubieński Henryk 45, 49, 111, 112
Łubieński Michał 109, 114
Łysakowska Danuta 195, 196
Mackiewicz Józef 36–38, 45, 49, 50, 157, 242
Mackiewiczowa z Kraheleskich Wanda 108, 109
Majchrowski Jacek M. 18
Marks Karol 196
Matłachowski Jan 137, 197, 214–216
Matuszewski Ignacy 39, 48, 120
Mc Closky Hubert 14
Mereżkowski Dymitr 243
Meysztowicz Aleksander 28–30
Meysztowicz Jan 109, 114
Meysztowicz Walerian 40
Micewski Andrzej 62
Mich Włodzimierz 56, 101
Michałowski Jerzy 176
Mickiewicz Adam 32, 212, 252
Mioszowski Juliusz 176, 219, 220, 222, 223, 226, 237, 242
Mierzwa Janusz 159
Mikołaj I car 182
Mikołaj II car 80, 245
Mikołajczyk Stanisław 126, 128–130, 241
Miller Jan Nepomucen 224, 225
Miłosz Czesław 41, 257
Minkiewicz Elżbieta 45
Moltke Hans Adolf von 116
Montaigne Michel 233–235, 241, 246
Morsztyn Andrzej 261
Moszyński Edmund 227
Mościcki Ignacy 34, 99, 110, 121
Motyka Lucjan 224
Mucznik Benjamin 104–106
Mussolini Benito 129
Napoleon Bonaparte 243, 245
Narębski Stefan 45
Newerly Igor 146, 147, 151
Nietzsche Fryderyk 235
Nowak Julian 29
Nowak-Jeziorański Jan 222, 223

- Nowakowski Tadeusz
212, 259
- Oakeshott Michael 19
- Obiezierski Michał 40, 43
- Okulicz Kazimierz 29, 31,
36, 45, 46, 174, 211,
227
- Opacki Zbigniew 56
- Osica Janusz 27, 28, 31,
60
- Paczkowski Andrzej 135,
173
- Pajewski Janusz 62
- Pappée Kazimierz 254
- Parczewski Alfons 28
- Paruch Waldemar 58
- Pasternak Borys 257
- Pawlikowska Maria 168
- Pawlikowski Michał Kry-
spin 36, 40, 94, 174,
177–179, 181, 200,
203
- Petain Philippe 124
- Piasecki Adam 22
- Piechał Marian 207
- Pieliński Krzysztof 13
- Pieracki Bolesław 108
- Pietraszkiewicz Maria 55
- Pietraszkiewicz Stanisław
55
- Pietrzak Michał 29
- Pigoń Stanisław 108, 212
- Pilarski Bogdan 196
- Piłsudski Józef 32, 33, 45,
54–56, 99, 121, 161,
162, 165, 166, 218,
220, 228, 237, 239,
241, 259
- Piotr [pseud.] 183, 184
- Piotr I Wielki car 150
- Piotrowicz Wiktor 36, 38
- Piotrowski Jacek 121
- Platt Dobrosława 223
- Podhoretz Norman 26
- Poincare Raymond 79
- Poklewska-Koziełł
Jadwiga 45
- Pomian Krzysztof 106, 241
- Popiel Karol 115
- Potocki Artur 30
- Potocki Henryk 30
- Pragier Adam 124, 125
- Pruszyńska Maria 136
- Pruszyński Ksawery 38,
39, 41, 43, 136
- Pruszyński Mieczysław
38, 39
- Prystor Aleksander 108,
109
- Przybylski Ryszard 207
- Puszkin Aleksander 75
- Putrament Jerzy 52, 135,
137, 138, 140, 146,
147, 150, 173
- Quinton Anthony 12, 19
- Raczkiewicz Władysław
94, 121, 124
- Raczyński Roger 30
- Radziwiłł Janusz 212, 260
- Radziwiłł Karol Stanisław
33
- Radziwiłł Stanisław 212
- Reich-Ranicki Marcel
134, 135
- Ribbentrop Joachim 72
- Rodin August 243

- Rokicki Konrad 143, 225, 261
Romanowska F. 36
Romer-Ochenkowska Helena 28, 35, 36, 44
Romulus [pseud.] 180
Rossiter Clinton 14
Rubel Ludwik 216
Ruszczyc Ferdynand 27
Rymkiewicz Jarosław Marek 206
Rymsza-Giniatowicz 33
Ryńca Mariusz 53
Rzepecka Barbara 102
Rzewuski Henryk 21, 241
Sadkiewicz Jan 87, 89
Salmonowicz Stanisław 207
Sanders Scott Russell 234
Sapieha Eustachy 28, 39, 61, 62, 64, 65, 73
Sartre Jean Paul 248
Scruton Roger 12
Siedlecka Joanna 181
Siekanowicz Piotr 98, 100, 107, 114
Siemaszko Zbigniew S. 106
Sienkiewicz Henryk 247
Sikorski Władysław 91, 115, 122, 123, 125, 129, 241
Simon Edward 199
Singer Bernard 133, 134
Skaradziński Bohdan 207
Skarzyński Ryszard 13
Skrzyński Władysław 256
Sławek Walery 47, 101, 111, 121
Sławoj Składkowski Felicjan 48, 71, 97, 99, 100, 109, 110, 112–116, 120
Słonimski Antoni 143, 206, 213, 264
Smogorzewski Kazimierz 37
Sosnkowski Kazimierz 130
Stablewski Stefan 30
Stalin Józef 130, 150
Stanisław August Poniatowski 138, 179, 185, 206–208, 216, 228, 236, 237, 245, 247, 248, 251
Staniszewska Zofia 191, 195, 197, 258
Stecki 199
Stempowski Jerzy 233, 238, 239, 241, 243, 252, 257
Stomma Stanisław 197
Strasburger Henryk 123
Stroński Stanisław 82, 92
Strzelecki Leon 109
Studnicki Władysław 35, 42, 51–74, 76, 87, 91, 94, 95, 227
Suleja Włodzimierz 53, 64
Supruniuk Mirosław A. 106
Swierzewski Witold 47
Syrewicz Konstanty 37, 49, 107
Szaniawski Kalasanty 21
Szemley-Ketling Cezary 193, 195

- Szostakowski Józef 50
 Szpoper Dariusz 27
 Szujski Józef 24
 Szychowski Konstanty
 47, 49
 Szydłowski Marian 45, 49
 Szymańska Zyta 228
 Śmigły-Rydz Edward 69,
 100, 101, 102, 104,
 109, 110, 113, 120
 Tarka Krzysztof 52, 123,
 125, 128, 132, 136–
 140, 142, 158, 173, 177
 Tarnowski Artur 104, 108
 Tarnowski Stanisław 23,
 24
 Togliatti Palmiro 150
 Tołstoj Lew 212, 244,
 258
 Tołstoj Zofia 252, 258
 Tomkowski Jan 231, 234,
 237
 Toporska Barbara 50
 Trembicka Krystyna 58
 Trentowski Bronisław 248
 Tuchman Barbara 161
 Turgieniew Iwan 247
 Turkowski Romuald 120
 Tyszkiewicz Jan 28–30,
 46, 102, 104, 108
 Tyszkiewiczowie 39
 Ujazdowski Kazimierz
 Michał 8, 11, 22, 23
 Wańkowicz Maria 181
 Wańkowicz Melchior 44,
 143, 144, 181, 182,
 210, 220, 221, 241,
 242
 Wańkowicz Stanisław
 (senior) 29–31
 Wardzyński Rafał 143
 Weinstein Jan 63
 Wielogłowski Feliks 28
 Wilhelm II cesarz 80, 243
 Wilhelmi Janusz 190
 Wiślicki Bogusław 207
 Wittlin Józef 233, 243
 Władyka Wiesław 7, 37,
 39
 Władysław Jagiełło 237
 Wnuk Józef 197
 Wnuk Włodzimierz 227
 Wojtacki Maciej 27, 29,
 34, 39, 47, 48, 97, 99,
 102, 106, 108, 112,
 113
 Wolski S. 41
 Wołowska Maria 187,
 262
 Wypiański Stanisław 243
 Wyszomirski Jerzy 38, 43
 Zabiełło Stanisław 255
 Zagórski Jerzy 41, 250
 Zahorska Stefania 162
 Zaleski August 92, 136,
 178, 207, 214–216
 Zamorski Józef Kordian
 104, 108, 109, 114
 Zawadzki Władysław 28
 Zawiejski Jerzy (Zawiey-
 ski) 182, 258
 Zawodziński Karol Wiktor
 33, 38
 Zbyszewski Karol 38, 41,
 43, 48, 49, 121, 174,
 177

- Zbyszewski Wacław
Alfred 33, 38, 41,
48, 113, 159, 174–176,
196, 198–200, 203,
207, 212, 223, 225–227
- Zdziechowski Marian 28,
40, 43, 56
- Zieliński Henryk 53
- Zimińska Mira 111
- Ziomek Jerzy 207
- Zynger Bernard 256
- Żebrowski L. 98
- Żeleński (Boy) Tadeusz
235, 243
- Żeligowski Lucjan 108,
127
- Żerko Stanisław 62, 73
- Żyborski Władysław 112

Biogramy

Krzysztof Tarka – profesor w Instytucie Historii Uniwersytetu Opolskiego. Zajmuje się historią polskiej emigracji politycznej po 1945 r., działaniami władz PRL wobec wychodźstwa oraz stosunkami polskolitevskimi. Opublikował m.in. książki: *Konfrontacja czy współpraca? Litwa w polityce rządu polskiego na uchodźstwie 1939–1945* (1998), *Litwini w Polsce 1944–1997* (1998), *Emigracyjna dyplomacja. Polityka zagraniczna rządu RP na uchodźstwie 1945–1990* (2003), *Polonia w Wielkiej Brytanii 1918–1939* (2005), *Mackiewicz i inni. Wywiad PRL wobec emigrantów* (2007), *Emigranci na celowniku. Władze Polski Ludowej wobec wychodźstwa* (2012), „*Generał Wilk*” *Aleksander Krzyżanowski – komendant Okręgu Wileńskiego ZWZ-AK* (2012), *Jest tylko jedna Polska? Emigranci w służbie PRL* (2014).

Jan Tomkowski – eseista, prozaik, historyk literatury, badacz idei. Profesor w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk. Autor ponad trzydziestu książek, poświęconych głównie literaturze XIX i XX wieku. Opublikował m.in. zbiory esejów *Juliusz Verne – tajemnicza wyspa?* (1987, 2005), *Mistyka i herezja* (1993, 2006), *Dom chińskiego mędrca* (2000), *Zamieszkać w Bibliotece* (2004, 2007), *Don Juan we mgle* (2005), *Ciemne skrzydła Ikarą* (2009), *Moja historia eseju* (2013), monografie: *Juliusz Słowacki i tradycje mistyki europejskiej* (1984), *Mój pozytywizm* (1993), *Pokolenie Gombrowicza* (2001), *Wojna książek* (2013), syntezy: *Literatura polska*

(1993, 13 wydań), *Literatura powszechna* (1995), *Dzieje myśli* (1997, wznowione jako *Historia myśli* 2002), podręczniki: *Młoda Polska* (2001), *Dzieje literatury powszechnej* (2008), szkice: *Mistyczny świat Williama Blake'a* (1993), *Dwadzieścia lat z literaturą. 1977–1996* (1998), *Secesja* (2008) eseje autobiograficzne *Klasztor Maulbronn* (2010), *Nie ma Pauliny* (2012), *Judasz z ulicy Iglastej* (2012). Redaktor *Słownika pisarzy polskich* (2002), antologii *Sto polskich wierszy* (2014) oraz zbioru *Wspomnienia o Leopoldzie Buczkowskim* (2005).

Kazimierz Michał Ujazdowski – prawnik i polityk konserwatywny, profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Łódzkiego (Katedra Doktryn Polityczno-Prawnych na Wydziale Prawa). Członek Zespołu Centrum im. Tocqueville'a. Dwukrotnie sprawował funkcję ministra kultury i dziedzictwa narodowego (2000–2001, 2005–2007). Współtwórca polskiej polityki historycznej. Obecnie poseł do Parlamentu Europejskiego VIII kadencji. W pracy naukowej i publicystycznej zajmuje się polską myślą konserwatywną i francuskim konstytucjonalizmem. Autor m.in. publikacji *Żywotność konserwatyzmu. Idee polityczne Adolfa Bocheńskiego* (2005), *Geneza i tożsamość Konstytucji V Republiki Francuskiej* (2013) oraz zbioru tekstów *Polityka ambitna* (2014). Ostatnio zebrał i opracował teksty młodzieńcze Adolfa Bocheńskiego *Imperializm państwowy* (2015).

Elżbieta Dąbrowicz – profesor Uniwersytetu w Białymstoku, historyk literatury XIX i XX w.; zajmuje się literaturą polską w perspektywie życia publicznego oraz różnicowaniem regionalnym piśmiennictwa na ziemiach polskich; napisała m.in. książkę *Galeria ojców. Autorytet publiczny w literaturze polskiej lat 1800–1861* (2009); współredaktorka prac zbioro-

wych: *Literatura w granicach prawa (XIX–XX w.)* (2013), *Kariera pisarza w PRL-u* (2014).

Jan Sadkiewicz – doktorant na Wydziale Historycznym UJ. Redaktor *Pism wybranych Stanisława Cata-Mackiewicza*, autor „*Ci, którzy przekonać nie umięją*”. *Idea porozumienia polsko-niemieckiego w publicystyce Władysława Studnickiego i wileńskiego „Słowa” (do 1939)* (2012). Wicedyrektor krakowskiego wydawnictwa Universitas.

Maciej Wojtacki – doktor historii, absolwent Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Wykładowca Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu. Autor m.in. książki „*Słowo*” *Stanisława Cata-Mackiewicza: dziennik konserwatystów wileńskich w latach 1922–1939: monografia pisma* (2009) oraz kilkudziesięciu artykułów naukowych. Publikował m.in. na łamach „Atheneum”, „Przeglądu Politologicznego”, „Roczników Historii Prasy Polskiej” i „Zeszytów Prasoznawczych”. W swych badaniach koncentruje się na zagadnieniach z zakresu historii prasy oraz ustroju Polski i polskiej myśli politycznej w I połowie XX wieku.

Jacek Gzella – profesor w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; zajmuje się historią myśli politycznej XIX i XX wieku oraz historią prasy polskiej, ze szczególnym uwzględnieniem prasy konserwatywnej Drugiej Rzeczypospolitej; Opublikował m.in. *Myśl polityczna Władysława Studnickiego na tle koncepcji konserwatystów polskich (1918–1939)* (1993), *Małopolska elita władzy w okresie rządów Ludwika Węgierskiego w Polsce w latach 1370–1382* (1994), *Zaborcy i sąsiedzi Polski w myśli społeczno-politycznej Władysława Studnickiego (do 1939)* (1998), *Mie-*

dzy Sowietami a Niemcami. Koncepcje polskiej polityki zagranicznej konserwatystów wileńskich zgrupowanych wokół „Słowa” (1922–1939) (2011).

Rafał Wardzyński – doktorant na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW. Prowadzi zajęcia z najnowszej historii Polski, najnowszej historii powszechnej oraz historii mediów. Autor m.in.: *Na forum Zjazdów Delegatów ZLP w latach 1956–1967* [w:] *Stefan Kisielewski Kisiel. 1911–1991–2011* (2011), *Plany i zamierzenia Wydziału Propagandy KC PPR w kwestii obchodów setnej rocznicy Wiosny Ludów* [w:] *Zwrot polityczny '48. Między polską drogą a projektem uniwersalnym* (2013).

Kamila Kamińska-Chełminiak – adiunkt w Instytucie Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego; zajmuje się historią polskiej prasy po 1945 r. oraz cenzurą instytucjonalną w PRL. Autorka książki *Debate nad stanem wojennym w Polsce. Publicystyka „Gazety Wyborczej”, „Naszego Dziennika”, „Rzeczpospolitej”, „Trybuny” oraz „Życia” w latach 1989–2008* (2013).

Rafał Habielski – profesor w Instytucie Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego. Zajmuje się dziejami mediów oraz historią polskich emigracji politycznych. Opublikował m.in.: *Niezlomni, nieprzejednani. Emigracyjne „Wiadomości” i ich krąg* (1991), *Emigracja* (1995), *Życie społeczne i kulturalne emigracji* (1999), *Polski Londyn* (2000), *Dokąd nam iść wypada? Jerzy Giedroyc od „Buntu Młodych” do „Kultury”* (2006), *Polityczna historia mediów w Polsce w XX wieku* (2009), *Wolność czy odpowiedzialność? Prasa i polityka w II Rzeczypospolitej* (2013); opracował m.in.: Juliusz Mieroszewski, *Listy z Wyspy. ABC polityki „Kultury”* (2012), Jerzy Giedroyc Zdzisław Najder, *Listy 1957–1985* (2014), współre-

daktor prac zbiorowych: *Aparat represji wobec inteligencji w latach 1945–1956* (2010), *Marian Kuksiel: historyk w świecie polityki* (2010), *Jan Nowak-Jeziorański: kurier Armii Krajowej, redaktor Radia Wolna Europa, polityk* (2011), *Stefan Kisielewski: Kisiel 1911–1991–2011* (2011).

Paweł Libera – doktor nauk historycznych, adiunkt w Zakładzie Dziejów Dyplomacji i Systemów Totalitarnych Instytutu Historii PAN i pracownik naukowy Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Swe badania koncentruje na polityce wschodniej II RP (stosunkach polsko-rosyjskich i polsko-litewskich) oraz okresie Polski Ludowej. Opublikował m.in.: *II Rzeczpospolita wobec ruchu prometejskiego* (Warszawa 2013) oraz (wspólnie z A. Kasparavičiusem): *Lietuvos ir Lenkijos Diplomatinių Santykių 1938–1940 Metais. Dokumentų Rinkinys* (Vilnius 2013) i (wspólnie z M. Laszczkowskim) *Za młodzi na Katyń. Relacje studentów z zesłania na Wschód* (Warszawa 2015).